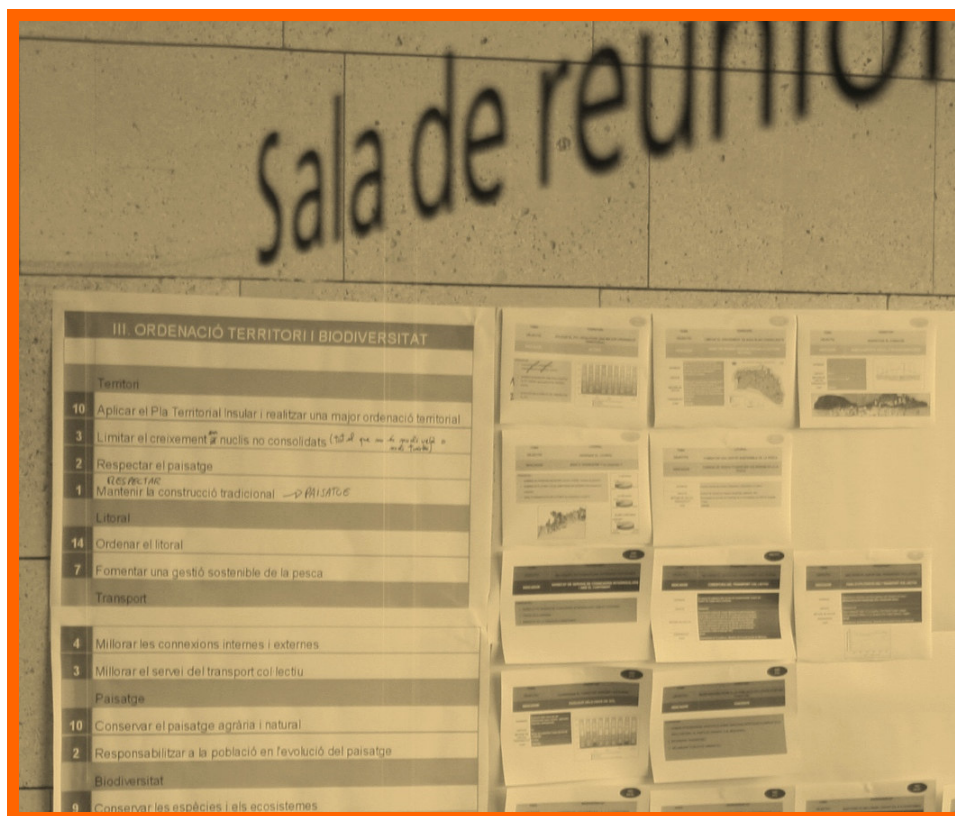

MEMÒRIA DEL SEGON TALLER D'INDICADORS DE SOSTENIBILITAT PER A LA RESERVA DE BIOSFERA DE MENORCA

Maó, 18 de setembre de 2009

Aquest taller s'emmarca en el projecte:

**“DISSENY D’UN SISTEMA D’INDICADORS DE SOSTENIBILITAT PER A LA
RESERVA DE BIOSFERA DE MENORCA”**

Projecte desenvolupat per:

Volem agrair especialment a totes aquelles persones que van participar en aquest taller i que van aportar el seu temps i les seves idees.

ÍNDEX

00. Introducció i objectius	1- 2
01. Metodologia	3
02. Desenvolupament del taller	4 - 7
03. Resultats del taller	8 - 20
03.01. Resultats grups discussió	8 - 19
03.02. Anotacions debat final	19 - 20
04. Valoració i reflexió final	21
Annex 1. Participants en el taller	22-23
Annex 2. Temes, objectius i proposta d'indicadors	24 - 29
Annex 3. Exemples de presentació d'indicadors	30 - 34

00. INTRODUCCIÓ I OBJECTIUS

Durant aquest any, l'OBSAM i l'Agència de Reserva de Biosfera de Menorca estan treballant en el **“DISSENY D'UN SISTEMA D'INDICADORS DE SOSTENIBILITAT PER A LA RESERVA DE BIOSFERA DE MENORCA”**.

Un dels objectius principals d'aquest projecte consisteix **en fer particip a la població en el disseny d'un sistema d'indicadors de sostenibilitat**. Aquest objectiu neix per un costat de la necessitat de complir amb una de les funcions bàsiques de les Reserves de Biosfera com és la participació social i per un altre costat de la necessitat de posar a l'abast de la societat menorquina, de forma comprensible i senzilla, una sèrie d'indicadors per a aconseguir que aquesta entengui millor que és la sostenibilitat, com es pot mesurar i quina és la seva evolució en el temps.

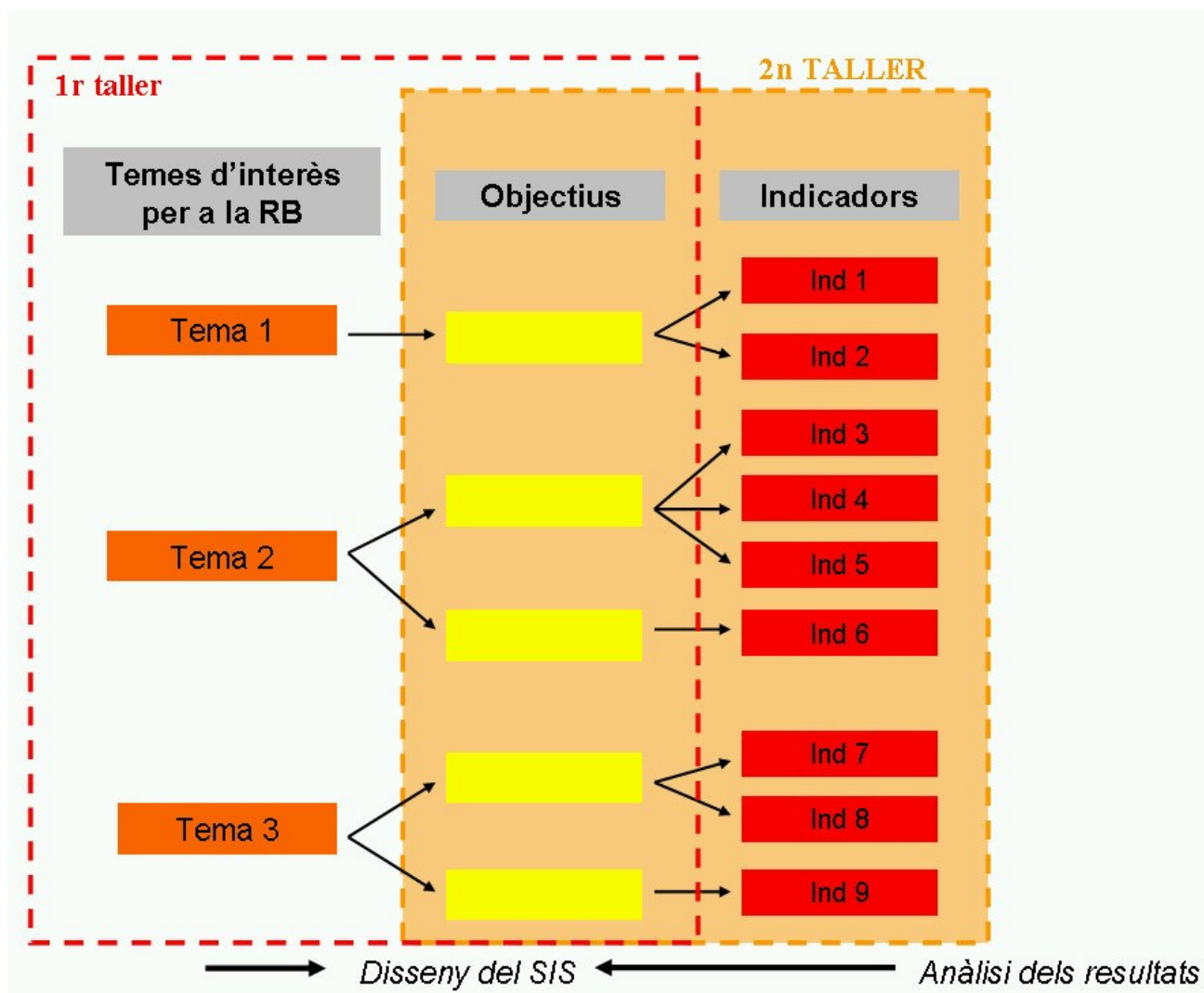
Per a poder cometre aquest objectiu els tallers de participació social es presenten com una eina molt valuosa. La realització de tallers permeten, sota criteris de participació democràtica basats en el consens i en el debat, prendre decisions conjuntes entre un ventall ampli d'actors.

El primer taller va tenir lloc a principis de juliol a l'Institut Menorquí d'Estudis i va comptar amb uns 30 assistents. Aquest primer taller tenia 2 grans fites: per un costat, escollir entre els participants quins eren els temes més importants per a la sostenibilitat a Menorca i per un altre costat, definir quins eren els objectius a assolir en relació a aquests temes vers la sostenibilitat a Menorca. Els resultats d'aquest primer taller es poden consultar en el següent link: <http://obsam.cat/actualitat/memoria-taller-indicadors-sostenibilitat-reserva-biosfera-2009.pdf>

El segon taller i objecte d'aquesta memòria, va tenir lloc dia 18 de setembre al Consell Insular de Menorca. Van participar un total de 25 persones, pertanyents a membres del Consell Científic i del Consell Social de l'Agència de la Reserva de la Biosfera així com altres persones relacionades amb el món del turisme, de l'economia, del territori. *(veure llista dels assistents en l'Annex I. Participants en el taller).*

En el segon taller els objectius plantejats són:

- Revisió dels objectius del primer taller i selecció final d'indicadors
- Discussió i selecció de formats i vies de comunicació del sistema d'indicadors

01. METODOLOGIA

El taller s'ha desenvolupat mitjançant un sistema de debat obert entre els assistents. Els moderadors van tenir un paper neutral i van dirigir el debat oferint en tot moment als participants els mètodes de treballs i els mitjans adequats, cercant la dinamització, la participació de tots els assistents i la generació d'idees.

Els principis de la metodologia aplicada són:

- Visualització permanent dels resultats
- Activació i participació dels participants
- Corresponsabilitat amb els participants

Els participants es van dividir en 3 grups segons el bloc o grup de discussió (*veure llista dels assistents en l'Annex I. Participants en el taller*). Aquests grups van ser preestablerts per l'equip tècnic del taller, en base a la temàtica de l'entitat a la que representaven o bé per l'experiència concreta en algun tema. Cada grup va comptar amb un moderador (especialista en els temes a tractar en cada un dels blocs) que va dirigir el debat, agafar els torns de paraules i incentivar, quan era necessari, la participació del tots els assistents.

02. DESENVOLUPAMENT DEL TALLER

Part 1. Presentació del taller

En aquesta primera part es va reunir a tots els participants en una sala i es van fer tres breus presentacions:

- Presentació del projecte a càrrec de Pep Suàrez (Gerent de l'Agència de Reserva de Biosfera).
- Presentació dels resultats del taller anterior a càrrec de Marta Pérez (Tècnic de l'OBSAM i moderadora del taller).
- Explicació del mètode de treball, regles i conceptes claus a càrrec de David Carreras (Director de l'OBSAM i moderador del taller).

Moment de la presentació de Marta Pérez i David Carreras

Part 2. Grups de discussió

Els grups de discussió van ser:

- *Vectors ambientals i legislació.* Moderadora: Joana Fullana
- *Economia i societat.* Moderadora: Marta Pérez
- *Ordenació del territori i biodiversitat.* Moderador: David Carreras

Part 1. Revisió dels objectius i selecció d'indicadors

Aquesta part del taller presentava un doble objectiu: per un costat, realitzar una revisió dels objectius per tal de redefinir, reorientar o eliminar aquells objectius que van quedar ambigus o que han resultat extremadament difícils d'avaluar mitjançant indicadors i per un altre costat, discutir i consensuar la proposta d'indicadors realitzada per l'OBSAM.

Mètode de treball

El moderador va explicar als assistents els temes i objectius que van sorgir en el taller anterior (i la proposta inicial d'indicadors desenvolupada per l'equip tècnic de l'OBSAM) (*veure Annex II. Temes, objectius i proposta d'indicadors*). Per això, es va fer servir un paper-mural per visualitzar els temes i els objectius. Al costat de cada objectiu, es va penjar l'indicador proposat per l'OBSAM explicat en un full din-A4.

Es van revisar cada un dels objectius de cada tema, tot debatent sobre mantenir-ho tal qual o modificar-ho o eliminar-ho en cas necessari. Una vegada consensuat l'objectiu, el moderador donava a conèixer la proposta d'indicador/s amb l'objectiu de debatre si era idoni o en cas contrari, anotant altres indicadors que els participants proposaven.

Moment de debat en un grup de discussió

Aquesta revisió d'objectius i de selecció d'indicadors es va realitzar mitjançant un **debat obert**, on el moderador va dirigir aquest debat perquè fos participatiu, dinàmic i ordenat.

Part 2. Selecció format de presentació del sistema d'indicadors

En aquesta part el moderador va presentar als participants en el taller 4 exemples diferents de presentació d'indicadors (*veure Annex III. Exemples de presentació d'indicadors*):

- *La mesura de la sostenibilitat del turisme a les Illes Balears (Govern de les Illes Balears i UIB).*

Es tracta d'un document bastant tècnic, on cada indicador es presenta en una fitxa que conté informació sobre les tendències (observades i desitjables), la metodologia de l'indicador i les fonts.

En aquest treball es presenten els resultats dels indicadors i la previsió de futur, mitjançant una brúixola.

- *Informe Anual de Sostenibilidad (Observatorio de Sostenibilidad – San Sebastián).*

Aquest document, de caire més divulgatiu, presenta diversos indicadors de sostenibilitat en cada una de les pàgines del document. En molts d'ells hi ha una descripció breu de l'indicador que normalment va acompanyat d'algun tipus de gràfic, foto o algun mapa amb dades.

Per a més informació:

[http://www.donostia.org/info/general.nsf/files/prensa/\\$File/InformeSostenibilidad2009.pdf](http://www.donostia.org/info/general.nsf/files/prensa/$File/InformeSostenibilidad2009.pdf)

- *Sostenibilidad en España 2008. (Observatorio de la Sostenibilidad en España).*

Aquest document, de caràcter tècnic i amb molta informació per cada un dels indicadors a tractar, destacaria entre els altres per utilitzar sistemes de georreferenciació (sistemes d'informació geogràfica) per donar informació sobre l'indicador en diferents indrets de l'estat espanyol i per fer comparacions amb altres indrets d'Europa. Per cada un dels indicadors a més d'una breu descripció, també dóna informació sobre la rellevància, les interaccions i l'avaluació d'aquest.

Per a més informació: <http://www.sostenibilidad-es.org/Observatorio+Sostenibilidad/esp/PubInd/InformeAnual/Informe+2008/>

- *Enquesta de mobilitat en dia feiner. (IERMB – Barcelona).*

Aquest document, encara que no és estrictament un document sobre indicadors, sinó de caire més informatiu sobre els resultats d'una enquesta de mobilitat és un bon exemple de com donar molta informació de forma molt sintètica. Per això fa servir gran quantitat de taules i gràfics, sense haver-hi gairebé text en tot el document.

Per a més informació:

http://www10.gencat.cat/ptop/binaris/mobilitat_rmb_tcm32-45018.pdf

Part 3. Debat final

Per últim, els assistents es van tornar a reunir tots en una sala. Cada moderador va explicar els resultats del seu grup (selecció final d'objectius, proposta final d'indicadors i selecció format comunicació) utilitzant el paper-mural.

Finalment, es va obrir un petit debat sobre quin tipus de format divulgatiu era el més adient i les possibles vies de comunicació (suplement dominical amb els diaris de Menorca, fulletó per correu a casa, apartat en el diari, exposició ,...).

03. RESULTATS DEL TALLER¹

Els resultats del taller es presentaran en dos blocs. Per un costat, es mostren els resultats de cada un dels grups de discussió i per un altre costat, les anotacions del debat final.

03.01. RESULTATS GRUPS DE DISCUSSIÓ

I. Vectors ambientals i legislació

En el bloc de discussió de vectors ambientals i legislació es van tractar els següents temes:

- Aigua
- Energia
- Residus
- Legislació

A continuació, presentem els resultats per cada un dels temes.

Aigua

En relació a l'aigua es van tractar 3 objectius.

Objectiu 1. Recuperar els aqüífers

La proposta inicial de l'OBSAM, feia referència a dos indicadors:

- *Qualitat dels recursos hídrics
- *Mitjana anual dels nivells piezomètrics

Ambdós indicadors formen part del sistema d'indicadors del Pla Territorial Insular (PTI). Els integrants d'aquest grup van trobar correctes ambdós indicadors, però van proposar que s'unifiquessin en un de sol redefinint l'indicador com "estat dels aqüífers a Menorca".

¹ Per poder entendre millor aquest apartat es recomana mirar *l'Annex II. Temes, objectius i proposta d'indicadors* i *l'Annex III. Exemples de presentació d'indicadors*. També es recomana mirar la pàgina web de l'OBSAM www.obsam.cat on podran trobar més informació sobre molts dels indicadors als que fem referència en aquest apartat de la memòria.

Objectiu 2. Consum urbà d'aigua per càpita

L'equip tècnic va proposar com a indicador el consum urbà d'aigua per càpita, indicador del sistema d'indicadors del PTI. Els assistents van donar el vist-i-plau a aquest indicador, i apuntant que tenir dades d'aquest indicador a nivell municipal seria una informació molt interessant per poder fer comparatives en la racionalització i ús de l'aigua segons cada municipi.

Objectiu 3. Fomentar la reutilització de l'aigua

L'indicador proposat va ser el percentatge d'aigua depurada reutilitzada indicador que també recull el sistema d'indicadors del PTI. Tots els membres del grup van estar d'acord amb aquest indicador.

Energia

Dels 4 objectius de l'apartat d'energia, es va decidir treure'n un. Es tracta de l'objectiu referent a reduir el consum d'energia mitjançant una millora del transport públic. La seva eliminació es deu principalment a què fa referència a temes de mobilitat i transport, que es recullen en un altre grup de discussió d'ordenació del territori i biodiversitat.

Objectiu 1. Fomentar la producció i l'ús d'energies renovables

En aquest cas, la proposta d'indicador era l'aportació d'energies renovables a la producció bruta d'energia elèctrica. Per aquest indicador, nou en la seva definició i càlcul, es disposava de l'informació necessària per ser calculat en el sistema d'indicadors de PTI. Els assistents van estar d'acord amb aquest indicador, i van plantejar la possibilitat d'afegir altres tipus d'energies renovables com pot ser l'energia solar tèrmica.

Objectiu 2. Millorar l'eficiència energètica

L'OBSAM fins ara no calculava en cap dels seus sistemes d'indicadors un indicador referent a l'eficiència energètica. Es van proposar dos indicadors en aquest cas:

* Compra d'electrodomèstics de baix consum classe A

* Eficiència en la producció d'energia elèctrica

El de la compra d'electrodomèstics va ser rebutjat i en el de l'eficiència van proposar calcular l'eficiència de l'enllumenat públic amb dades del Consorci de Residus Urbans i Energia de Menorca.

Residus

Dels 3 objectius inicials, un va ser eliminat. Es tracta al que feia referència a la realització de campanyes formatives en matèria de residus. Aquest objectiu aniria inclòs en temes d'educació ambiental i conscienciació per part de la ciutadania.

Objectiu 1. Fomentar la reducció, el reciclatge i la reutilització dels residus

La proposta inicial per part de l'equip tècnic va ser l'indicador de taxa de reciclatge de residus sòlids urbans, indicador del sistema d'indicadors del PTI. Els assistents van manifestar que aquest indicador els hi semblava bé encara que proposaven que s'afegissin tots els residus generats (urbans, industrials i agrícoles) i es calculés la taxa de reciclatge del total de residus.

Objectiu 2. Reduir la generació de residus

La proposta inicial feia referència a l'indicador de generació de residus sòlids urbans per càpita, també del sistema d'indicadors del PTI, va ser ben acollit pels participants però com en el cas anterior van recomanar que en càlcul es tinguessin en compte tots els residus generats, tant urbans com agrícoles i industrials, continuant amb el mateix criteri que fèiem servir a l'indicador anterior.

Legislació

Els objectius d'aquest tema han presentat des del principi la dificultat de trobar un indicador. Des de l'OBSAM es va fer una proposta inicial de possibles indicadors.

Objectiu 1. Aconseguir una normativa més coherent amb els objectius de la Reserva de Biosfera

La nostra proposta feia referència a cercar indicadors del tipus objectius del Pla de Desenvolupament Sostenible coincidents amb la llei de Reserva de Biosfera o nombre d'ordenances municipals que segueixen els objectius de la Reserva de Biosfera.

Tot i tractar-se d'un tema amb un grau elevat d'importància (amb 15 vots) aquests indicadors no van convèncer gaire als participants i tampoc ells van realitzar cap proposta concreta, donada la seva complexitat.

Objectiu 2. Implicar a la ciutadania en l'elaboració de normatives

La proposta inicial feia referència al nombre de tallers de participació ciutadana realitzats. Els assistents no van acabar d'estar convençuts amb aquest indicador i van proposar que per avaluar aquest objectiu seria convenient realitzar algun tipus d'enquesta o estudi sociològic ja que respondria millor a l'objectiu que l'elaboració d'un indicador.

En relació al segon punt de debat d'aquesta part, referents al format de comunicació del sistema, els integrants d'aquest bloc van manifestar:

- Que el format tingues dibuixos i molt colors.
- Que fos senzill, posant si fos possible tots els indicadors d'un tema en una pàgina.
- Que es possessin links, dades històriques i es fessin servir els "smiles" 😊😐😞 per indicar la situació actual com a referència pel públic menys entès
- Recomanaven que el format tingues visualment anés des d'un esquema o dibuix molt senzill (que pugui ser entès per gent gran o fillets) fins a informació un poc més tècnica (per a gent més especialista o coneixedora del tema).

II. Sectors econòmics i societat

En aquest bloc els temes que es van tractar van ser:

- Economia
- Activitat turística
- Agricultura
- Cohesió social
- Patrimoni cultural

A continuació es presenten els resultats del debat per cada un dels temes.

Economia

En aquest apartat es va debatre sobre 3 objectius. Un d'ells, definir el model turístic, va ser eliminat per ser massa general i difícil d'avaluar mitjançant un indicador.

Objectiu 1. Diversificar i equilibrar els sectors econòmics

Des de l'OBSAM s'havia proposat com a indicador: diversitat sectorial. Aquest indicador mesura l'equilibri de l'ocupació laboral, a partir dels treballadors ocupats per sectors d'activitat i forma part del sistema d'indicadors del PTI. Els participants en aquest bloc van suggerir que també es podria fer un indicador sobre el PIB sectorial.

Objectiu 2. Mantenir i potenciar les explotacions agrícoles

La proposta inicial va ser l'indicador del sistema d'indicadors del PTI referent a explotacions agràries en actiu, però en aquest cas, els participants van manifestar que seria millor que aquest objectiu es dividís en dos. Per tant, quedaria un objectiu com:

- * Mantenir les explotacions agrícoles
- * Potenciar les explotacions agrícoles

En el primer cas, els assistents van suggerir indicadors com el % ocupació en el sector agrícola, el VAB agrícola o la relació preu/cost dels productes agrícoles.

En el cas de potenciar les explotacions, els assistents van suggerir analitzar els ajuts, les subvencions o les inversions del sector agrícola.

Activitat turística

Inicialment, aquest apartat comptava amb un total de 4 objectius que finalment van quedar reduïts a 2, donat que es va considerar que 2 dels objectius ja estaven inclosos en un altre objectiu. Es van eliminar per tant, reorientar l'oferta turística d'acord amb els objectius de la Reserva de Biosfera i desenvolupar un turisme ecològic quedant inclosos en el següent objectiu:

Objectiu 1. Aconseguir un turisme sostenible

En el taller anterior, aquest objectiu deia fomentar un turisme sostenible, però en aquest segon taller es va considerar més oportú parlar d'aconseguir en comptes de fomentar.

La proposta inicial de l'OBSAM es basava en una pluja d'idees sobre possibles indicadors en relació a l'objectiu de fomentar un turisme sostenible. Aquest eren com analitzar el nombre d'hotels amb sistemes de gestió ambiental (ISO 14001 i EMAS), activitats turístiques relacionades amb la natura, hotels inclosos en la xarxa d'hotels sostenibles de les Balears o la capacitat de càrrega a les platges.

Però finalment, i en relació al petit canvi en el context de l'objectiu, els assistents van suggerir fer algun tipus d'indicador en relació al consum de recursos per turista.

Objectiu 2. Reduir l'estacional turística

En relació a aquest objectiu, es va presentar inicialment una gràfica temporal de la població flotant per mesos amb l'objectiu de debatre com podríem crear un índex que mesures l'estacionalitat turística. Finalment, els assistents van recomanar simplificar l'indicador i parlar de % de turistes en temporada baixa i alta.

Agricultura

En aquest tema, en el primer taller només es va plantejar un objectiu, recuperar l'agricultura sostenible. L'indicador que vam proposar i present en el sistema d'indicadors del PTI, va ser agricultura ecològica. Aquest indicador dóna informació tant sobre el nombre d'operadors com les hectàrees totals de les finques adscrites al Consell Balear de Producció Agrària Ecològica. En aquest taller, es va parlar d'afegir també les finques adherides al Contracte Agrari de la Reserva de Biosfera, donat que es va considerar que aquestes finques desenvolupen en gran part una agricultura respectuosa amb el medi ambient.

Cohesió social

Aquest va ser un tema que va sorgir en el primer taller i que des de l'OBSAM no es treballa en cap dels seus sistemes d'indicadors. Per açò, en aquest cas, es va realitzar

una recerca bibliogràfica de sistemes d'indicadors referents a cohesió social existents i es va presentar als assistents una pluja d'idees d'indicadors.

Objectiu 1. Integrar a la població nouvinguda

En aquest cas, els indicadors que havíem trobat en sistemes d'indicadors existents relacionats amb la immigració eren:

- * Nombre d'immigrants que participen en associacions locals
- * Nombre d'associacions d'immigrants
- * Proporció d'immigrants que participen en partits polítics
- * Percentatge d'immigrants com treballadors autònoms, empresaris,...
- * Índex de fracàs escolar: abandonament
- * Índex d'absentisme escolar

Els integrants d'aquest grup van suggerir altres indicadors per aquest objectiu com:

- * Nivell de coneixement de la llengua catalana per part dels immigrants
- * Relació entre els immigrants empadronats i regularitzats

Objectiu 2. Fomentar la tolerància

En relació a aquest objectiu, la proposta inicial d'indicador feia referència al coneixement de la història, la llengua, la cultura i els hàbits de la societat acollida. Els participants van matissar que aquest objectiu o havia de fer referència únicament al tema d'immigració, sinó pel total de la societat. Així es van recomanar utilitzar indicadors com nombre de delictes o casos de violència domèstica.

Patrimoni cultural

En relació al patrimoni cultural, havien 3 objectius: posar en valor, conservar i divulgar el patrimoni cultural.

Objectiu 1. Posar en valor el patrimoni cultural

La proposta inicial d'indicador, mitjançant el nombre de monuments integrants de la Xarxa Menorca Monumental, va tenir el vist-i-plau dels participants.

Objectiu 2. Conservar el patrimoni cultural

Des de l'OBSAM s'havia proposat com a indicador el nombre de béns declarats com a béns d'interès cultural (BIC) present en el sistema d'indicadors del PTI. Es va obrir un debat bastant interessant sobre que aquest indicador realment no ens donava informació estricta sobre la conservació del patrimoni cultural i es van suggerir altres indicadors com les intervencions de restauració del patrimoni cultural, les delimitacions dels BICs o els béns catalogats com a patrimoni cultural en el plans d'ordenació urbanística municipals.

Objectiu 3. Divulgar el patrimoni cultural

En relació a la divulgació del patrimoni cultural, havíem proposat com a indicador els nombre de visites a diferents monuments de la Xarxa Menorca Monumental. Els participants van manifesta que aquest indicador no el trobaven del tot adient per aquest objectiu, i recomanaven utilitzar indicadors com el nombre de publicacions sobre patrimoni cultural editades a Menorca o nombre de webs sobre el patrimoni cultural de Menorca.

En relació al segon punt de debat d'aquesta part, referents al format de comunicació del sistema, els integrants d'aquest bloc van preferir el model més divulgatiu de l'informe anual de sostenibilitat de l'Ajuntament de San Sebastià així com els mapes presents en l'informe de sostenibilitat de l' Observatorio de Sostenibilidad de España. *(veure [Annex III. Exemples de presentació d'indicadors](#)).*

III. Ordenació del territori i biodiversitat

En aquest bloc els temes que es van tractar van ser:

- Territori
- Litoral
- Transport
- Paisatge
- Biodiversitat

A continuació es presenten els resultats del debat per cada un dels temes.

Territori

En aquest apartat es va debatre sobre 4 objectius. Un d'ells, *Mantenir la construcció tradicional*, es va decidir d'eliminar per la manca d'un criteri clar per definir que és *construcció tradicional* i per la dificultat derivada d'aconseguir dades representatives amb les que construir un indicador.

Objectiu 1. Aplicar el Pla Territorial Insular i realitzar una major ordenació territorial

Es selecciona com indicador el nombre de municipis amb Pla General d'Ordenació Urbana (PGOU) adaptats al PTI vigent, per la seva senzillesa de càlcul i comunicació. A la vegada, que es fa la reflexió que en el moment actual, novembre 2009, encara cap municipi de Menorca té l'aprovació definitiva de la seva adaptació total al PTI.

Objectiu 2. Limitar el creixement als nuclis no consolidats

Es comenta la dificultat de definir nucli no consolidat i la manca d'informació que hi ha al respecte. Es discuteix damunt dues propostes: percentatge de cobertes artificials fora de nuclis urbans i el concepte de pressió humana difusa desenvolupat des de l'OBSAM basat en el nombre d'infraestructures i edificacions en l'entorn rural. Finalment, s'escull aquest segon, tot i que és més complex de calcular i explicar, perquè al representar-se damunt un mapa, guanya en facilitat de comunicació.

Objectiu 3. Respectar el paisatge

L'objectiu resulta ambigu però molt important. S'acorda de traslladar-lo a l'apartat de paisatge i mirar d'integrar-lo amb objectius i indicadors d'aquell apartat.

També dins aquest apartat es va parlar de la necessitat d'avaluar la freqüentació humana en el medi natural. Per açò, es va proposar d'incloure algun indicador que fes referència al nombre d'usuaris del Camí de Cavalls o similar. Malauradament, aquesta informació avui dia encara no es recull de forma regular.

Litoral

En aquest apartat es tracten dos objectius i se n'afegeix un tercer.

Objectiu 1. Ordenar el litoral

Aquest és l'objectiu més votat d'aquest bloc en el primer taller, per tant mereix una atenció especial. La primera reflexió es fa en relació a la necessitat de concretar l'objectiu donant prioritat a la litoral marítim, ja que el terrestre ja es tracta en altres apartats. Es parla de la importància de conèixer el nombre de barques presents per unitat de superfície com a mesura de la pressió nàutica real, tant pel que fa a barques fondejades o amarrades, com les que estan en trànsit.

Objectiu 2. Fomentar una gestió sostenible de la pesca

S'opta per canviar l'enunciat de l'objectiu per *Gestionar de forma sostenible la pesca*. Es decideix d'aprofitar els censos que fa l'OBSAM de peixos d'espècies vulnerables a la pesca dins i fora de reserves marines.

Objectiu 3. Regular la densitat d'usuaris a les platges

Nou objectiu que s'inclou en relació a l'esmentat en l'apartat de territori sobre la necessitat d'avaluar la freqüentació humana en el medi natural. Des de l'OBSAM i el Consell si es van generant regularment aquestes dades de densitat d'usuaris a les platges.

Dins aquest apartat també s'havia parlat d'incloure alguna referència al grau d'urbanització de la costa, però al final es descarta la idea en considerar que queda inclosa en l'indicador de l'apartat de paisatge.

Transport

En aquest apartat es tracten dos objectius.

Objectiu 1. Millorar les connexions internes i externes

Per la diferent naturalesa dels dos tipus de mobilitat, s'acorda deixar com indicador de les connexions externes la densitat de línies aèries i marítimes amb l'exterior de l'illa, i el tema de les connexions internes es deriva cap al següent objectiu.

Objectiu 2. Millorar el servei del transport col·lectiu

Entre la disjuntiva de si utilitzar un indicador de cobertura del transport o de taxa d'utilització, s'opta pel primer donat que es creu més important fer incidència en l'oferta i que la demanda ja vindrà al darrera. Llavors, l'indicador elegit seria la cobertura espacial i temporal del transport col·lectiu en tota l'illa.

Paisatge

En aquest apartat hi havia en principi dos objectius, però que queda amb un de sòl en eliminar el de *Responsabilitzar a la població en l'evolució del paisatge* per resultar massa ambigu. S'havia parlat de la possibilitat de buscar ordenances municipals i ordenances que fessin referència a aquests aspectes estètics, però finalment s'ha descartat per la dificultat i subjectivitat per aconseguir les dades.

Objectiu 1. Conservar el paisatge agrari i natural

Al final s'opta per treballar amb les dades de l'evolució dels usos de sòl a partir dels mapes temàtics de l'OBSAM que s'aniran actualitzant cada 5 anys. Es considera que no és la solució que s'adapti millor a l'enunciat de l'objectiu però sí que és la que presenta una major facilitat de càlcul i de comunicació, i menor subjectivitat, davant altres paràmetres plantejats.

Biodiversitat

Inclou un total de quatre objectius que no van poder ser tractats al taller per manca de temps. Es van discutir en els dies posteriors via *mail* amb els mateixos integrants del grup.

Objectiu 1. Conservar les espècies i els ecosistemes

Es decideix de treure la part d'ecosistemes i derivar-la cap a l'objectiu 3. Respecte a la conservació d'espècies s'opta per anotar el número d'espècies amenaçades de

plantes i vertebrats segons els llibres vermells, tant a nivell estatal com autonòmic. Es descarta l'opció de treballar amb un indicador només d'aus, grup taxonòmic més ben conegut i més seguit de Menorca.

Objectiu 2. Millorar l'educació sobre la conservació entre la població

S'accepta que l'indicador sigui el nombre de persones que utilitzin serveis d'educació ambiental, incloent les visites al parc natural, els serveis del GOB, etc.

Objectiu 3. Mantenir i/o millorar l'estat dels ecosistemes

Per mirar d'abastar el major nombre d'ecosistemes s'opta per un indicador sobre la densitat d'ocells comuns per hàbitats naturals, que a la vegada és un indicador d'àmplia implementació a Europa. A Menorca caldrà encara posar la metodologia a punt.

Objectiu 4. Realitzar una gestió activa de la biodiversitat.

Davant la disjuntiva de triar entre gestió territorial o d'espècies es tria la primera, ja que la segona queda relativament recollida en l'indicador de l'objectiu 1. Llavors, com a mesura de la gestió del territori s'opta pel càlcul de l'índex de gestió dels espais naturals protegits que ja ve fent l'OBSAM els últims anys.

Quant al format i a les vies de comunicació es presenten els quatre exemples escollits *a priori* per l'OBSAM però no dóna temps a discutir-ho.

03.02. ANOTACIONS DEL DEBAT FINAL

En la part final del taller es va demanar als assistents que proposessin possibles vies de comunicació del sistema. Algunes de les propostes fetes són:

- Anar a les escoles a presentar el sistema d'indicadors.
- Realitzar una entrevista en es diari on es s'expliqui el sistema i els resultats.
- Fer servir les revistes gratuïtes per a difondre el contingut dels sistema

- Realitzador algun debat obert al públic i realitzar posteriorment una nota de premsa.
- Utilitzar la televisió i radio menorquina per a donar a conèixer el sistema d'indicadors.
- Utilitzar internet, en especial es va proposar crear un tipus facebook, per interactuar més amb el joves i donar a conèixer aquests indicadors.
- Realitzar una exposició
- Mitjançant algun joc interactiu a la web

04. VALORACIÓ I REFLEXIÓ FINAL

Aquest segon i últim taller del projecte “Disseny d'un sistema d'indicadors de sostenibilitat per a la Reserva de Biosfera de Menorca” ens ha aportat informació molt útil sobre els possibles indicadors que podríem formar el sistema.

Com s'ha esmentat al principi, la realització d'aquests tallers s'ha volgut fer amb una doble intenció: per un costat, que en el disseny d'aquest sistema participés la societat mitjançant els membres del Consell Social de l'Agència de Reserva de Biosfera i altres convidats de temes concrets i que aquest sistema fos entenedor per tota la societat. Per això, el paper tan important que han complert totes les persones que han assistit a aquest tallers i als que volem agrair molt especialment la dedicació del seu temps i coneixements en aquests tallers.

Per un altra costat, s'ha volgut que el sistema d'indicadors tingues una base científica sòlida, per això la presència del Consell Científic en els tallers i la feina de l'equip tècnic de l'OBSAM aportarà rigor tècnic al sistema d'indicadors.

A partir d'aquest moment l'equip de l'OBSAM treballarà en acabar de dissenyar el sistema i cercar la informació necessària per poder calcular i donar dades per a cada un dels indicadors així com fer una primera proposta sobre el format final del sistema d'indicadors.

ANNEX 1. PARTICIPANTS EN EL TALLER

I. VECTORS AMBIENTALS I LEGISLACIÓ

Antoni Roca Martinez
Damià Gomis Bosch
David Moll Mascaró
Ernest Fortuny Coll
Fèlix Ripoll
Jaume Riudavets
Josep Gornés Cardona
Josep Suarez Roa
Margarita Seguí
Sergi Cruz

II. SECTORS ECONÒMICS I SOCIETAT

Amador Rodriguez
Antoni Riudavets Villalonga
Joan Febrer Torres
Joan Hernández Andreu
Juan Manuel Lafuente Mir
M.Cristina Rita Larrucea
Nuria Sintès

III. ORDENACIÓ TERRITORI I BIODIVERSITAT

José Bravo
Damià Coll Pons
Felix de Pablo Pons
Joan Juaneda Franco
Joan Pau Salort Salort
Jordi Gordillo
Josep Foguet
Rafel Quintana

ANNEX 2. TEMES, OBJECTIUS I PROPOSTA D'INDICADORS

I. VECTORS AMBIENTALS I LEGISLACIÓ	
Tema i objectius	Proposta Indicadors
AIGUA	
Recuperar els aqüífers	Qualitat dels recursos hídrics Mitjana anual nivells piezomètrics
Portar a terme un consum racional i eficient de l'aigua	Consum urbà d'aigua per càpita
Fomentar la reutilització de l'aigua	Volum aigua depurada reutilitzada
ENERGIA	
Fomentar la producció i l'ús d'energies renovables	Aportació er (solar i eòlica) a la producció bruta d'energia elèctrica
Reducir el consum d'energia mitjançant una millora del transport públic	Emissions de CO ₂ vinculades a la mobilitat
Millorar l'eficiència energètica	Compra electrodomèstics classe A Eficiència producció energia
Racionalitzar l'ús de l'energia	Consum anual d'energia per càpita
RESIDUS	
Fomentar la reducció, el reciclatge i la reutilització dels residus	Taxa de reciclatge de residus sòlids urbans
Reducir la generació de residus	Generació de residus sòlids urbans per càpita

Realitzar campanyes formatives en matèria de residus	Nombre de campanyes ambientals en matèria de residus
LEGISLACIÓ	
Aconseguir una normativa més coherent amb els objectius de la Reserva de Biosfera	Objectius coincidents del pla de desenvolupament sostenible amb la llei de reserva de biosfera
	Nombre ordenances municipals que segueixen els objectius de la reserva de biosfera
Implicar a la ciutadania en l'elaboració de normatives	Nombre taller de participació ciutadana

II. SECTORS ECONÒMICS I SOCIETAT	
Tema i objectius	Proposta indicadors
ECONOMIA	
Diversificar i equilibrar els sectors econòmics	Diversitat sectorial
Definir el model turístic	Tipus allotjament
Mantenir i potenciar les explotacions agrícoles	Tipus productes turístics
	Explotacions agràries en actiu
ACTIVITAT TURÍSTICA	
Fomentar un turisme sostenible	Nombre hotels amb sistema de gestió ambiental / capacitat càrrega platges
Reduir l'estacionalitat turística	Activitats turístiques natura / hotels xarxa balear hotels sostenibles
Reorientar l'oferta turística d'acord amb els objectius de la Reserva de Biosfera	Estacionalitat turística
	Productes turístics natura i cultura
Desenvolupar un turisme ecològic	Capacitat càrrega illa
	Productes turístics natura
AGRICULTURA	
Recuperar l'agricultura sostenible	Agricultura ecològica
COHESIÓ SOCIAL	
Integrar a la població nouvinguda	Nombre d'immigrants associacions / Índex fracàs escolar
	Nombre associacions immigrants / Índex absentisme escolar?
	% immigrants en partits polítics / %immigrants com treballadors autònoms
	Coneixement història, llengua i hàbits societat acollida?
PATRIMONI CULTURAL	
Posar en valor el patrimoni cultural	Nombre de monuments integrants de la xarxa Menorca monumental
Conservar els patrimoni cultural	Béns interès cultural
Divulgar el patrimoni cultural	Visites totals a la xarxa Menorca monumental

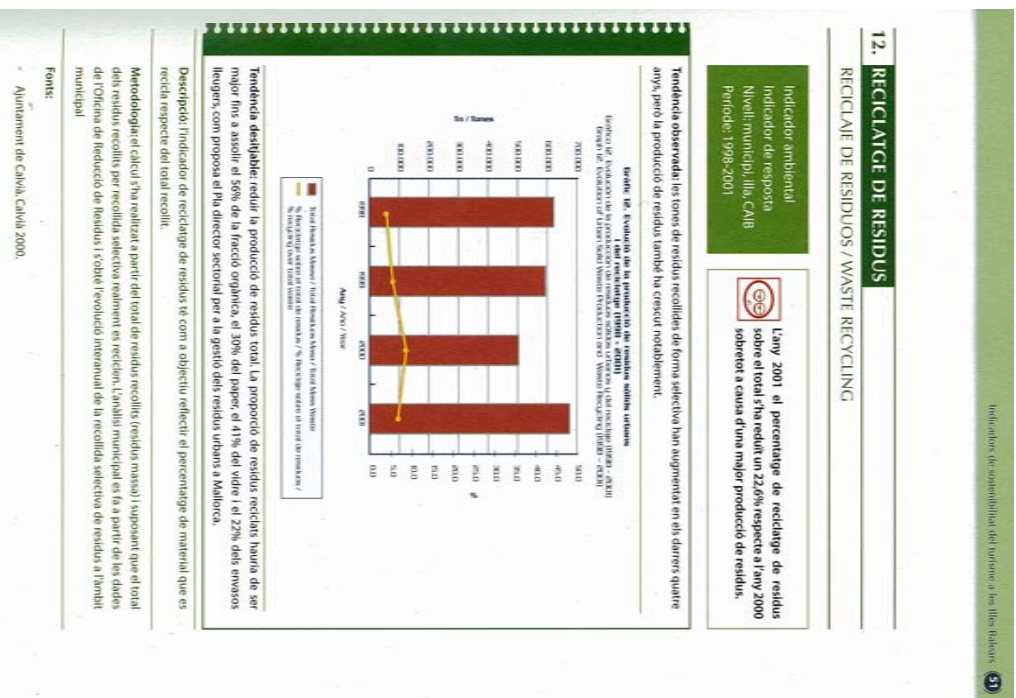
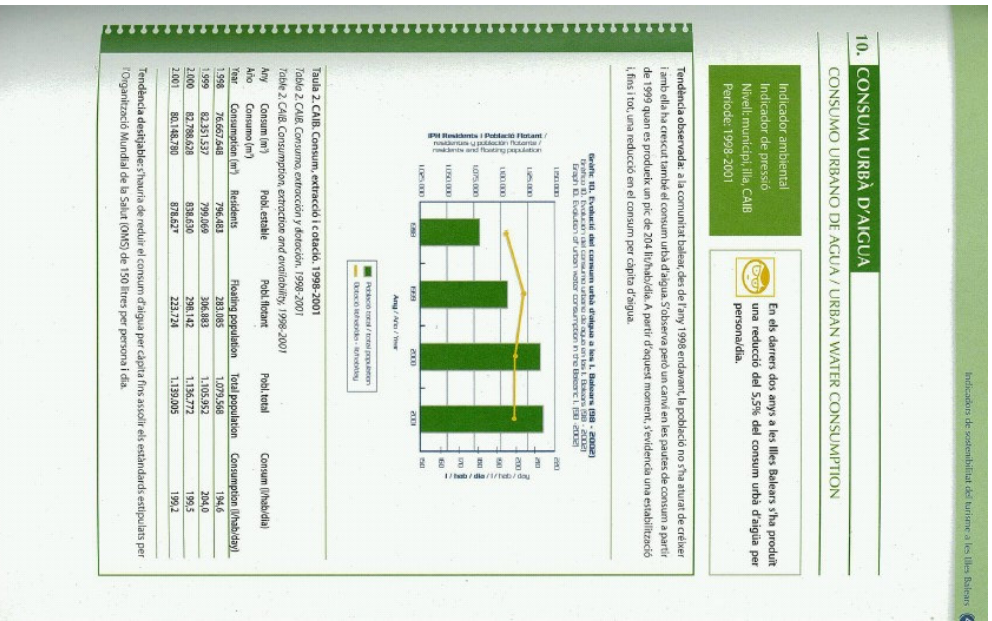
III. ORDENACIÓ DEL TERRITORI I BIODIVERSITAT

Tema i objectius	Proposta indicadors
Territori	
Aplicar el Pla Territorial Insular i realitzar una major ordenació territorial	Classificació urbanística / evolució dels usos del sòl Nombre municipis amb PGOU adaptat al PTI vigent
Limitar el creixement a nuclis no consolidats	Índex de pressió humana a l'entorn natural Percentatge de cobertes artificials per km2
Respectar el paisatge	Índex d'impacte visual d'infraestructures en punts del territori Penetració humana en el territori
Mantenir la construcció tradicional	
Litoral	
Ordenar el litoral	Nombre de platges i cales amb fondeig controlat / nombre de fondejos incontrolats al litoral Grau urbanització de la costa
Fomentar una gestió sostenible de la pesca	Censos peixos d'espècies vulnerables a la pesca dins i fora de reserves marines
Transport	
Millorar les connexions internes i externes	Densitat de serveis de connexions interinsulars i amb el continent / preus Densitat de la xarxa de carreteres
Millorar el servei del transport col·lectiu	Cobertura del transport col·lectiu Taxa d'utilització del transport col·lectiu
Paisatge	
Conservar el paisatge agrària i natural	Evolució dels usos del sòl Superfície sòl agrari i natural

Responsabilitzar a la població en l'evolució del paisatge	Mitjançant enquestes?
	Nombre ordenances municipals sobre qüestions estètiques
Biodiversitat	
Conservar les espècies i els ecosistemes	Espècies en perill d'extinció a nivell balear o estatal Indicador d'aus del PTI
Millorar l'educació sobre la conservació a la població	Visites a centres d'interpretació de la natura, visites guiades al parc natural, activitats ambientals gob
Mantenir i/o millorar l'estat dels ecosistemes	Índex de poblacions d'ocells comuns per habitat Aus aquàtiques en zones humides, densitat feixos posidònia, superfície masses forestals
Realitzar una gestió activa de la biodiversitat	Nombre de plans de gestió i conservació d'espècies aprovats i executats Índex de gestió dels espais naturals protegits Superfície d'espais naturals protegits i gestionats

ANNEX 3. EXEMPLES DE PRESENTACIÓ D'INDICADORS

La mesura de la sostenibilitat del turisme a les Illes Balears (Govern de les Illes Balears i UIB)

Informe Anual de Sostenibilidad (Observatorio de Sostenibilidad – San Sebastián)

4 ARTIFIZIALIZATUTURKO LURZORU % UDALERAREN AZALETA OSOARI MUNITZIALA

Erabiltzeko azarategiak eta ekialdean daude sortze-ko lekuak lurzoru kontsumitu estu akuzatu izana zehaztasun eraberrera den izara da lurzoru artifizializazioa "konsumoaren azken etapa" gisa definitzen da. Mota hori ere onen bezala definitzen da "lurzoru artifizializazio" kontzeptuaren bidez. "Lurzoru artifizializazioa" kontzeptuaren definizioa "lurzoru artifizializazioa" kontzeptuaren bidez definitzen da.

- Lurzoru artifizializazioaren berrantolaketa:
 - Hiru-her gutxiak, hiru-her gutxiak eta berrak, Urdul eta Sura Kasa berriak.
 - Gite-azpigituak eta ekialdeko publiko nagiz giteak.
 - Landa-lurteko berrak.

Denbora del urte artifizializazioa berrantolaketa:

- 2008: 231,27 hektarea (231,27 ha) artifizializazioa gertatu da.
- 2009: 231,27 hektarea (231,27 ha) artifizializazioa gertatu da.
- 2010: 231,27 hektarea (231,27 ha) artifizializazioa gertatu da.
- 2011: 231,27 hektarea (231,27 ha) artifizializazioa gertatu da.
- 2012: 231,27 hektarea (231,27 ha) artifizializazioa gertatu da.
- 2013: 231,27 hektarea (231,27 ha) artifizializazioa gertatu da.
- 2014: 231,27 hektarea (231,27 ha) artifizializazioa gertatu da.
- 2015: 231,27 hektarea (231,27 ha) artifizializazioa gertatu da.
- 2016: 231,27 hektarea (231,27 ha) artifizializazioa gertatu da.
- 2017: 231,27 hektarea (231,27 ha) artifizializazioa gertatu da.
- 2018: 231,27 hektarea (231,27 ha) artifizializazioa gertatu da.

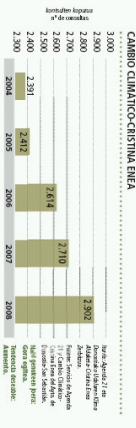
6

Hiri-garapen iraunkorra zuzentzea Aseguratu un dekarrolo urbano sostenible

- ### Honela lortu dauden jardurek Aduzioak erlacionatad
- 2008. urtean hirietan bidez erabiltzeko lurzoru artifizializazioa.
 - 2009. urtean hirietan bidez erabiltzeko lurzoru artifizializazioa.
 - 2010. urtean hirietan bidez erabiltzeko lurzoru artifizializazioa.
 - 2011. urtean hirietan bidez erabiltzeko lurzoru artifizializazioa.
 - 2012. urtean hirietan bidez erabiltzeko lurzoru artifizializazioa.
 - 2013. urtean hirietan bidez erabiltzeko lurzoru artifizializazioa.
 - 2014. urtean hirietan bidez erabiltzeko lurzoru artifizializazioa.
 - 2015. urtean hirietan bidez erabiltzeko lurzoru artifizializazioa.
 - 2016. urtean hirietan bidez erabiltzeko lurzoru artifizializazioa.
 - 2017. urtean hirietan bidez erabiltzeko lurzoru artifizializazioa.
 - 2018. urtean hirietan bidez erabiltzeko lurzoru artifizializazioa.

1 INGIURIMEN-GAIE BURUZKO KONTSULTEN KOPURUA N° DE CONSULTAS CON RELACION A TEMAS AMBIENTALES

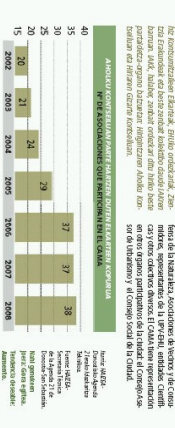
2 UDALAK SUSTATUTURKO LARZORUA EDO UDALAREN PARTAIDETZAREN AKTUACIONES EN MATERIA DE MEDIO AMBIENTE PROMOVIDAS O EN LAS QUE PARTICIPA EL AYUNTAMIENTO

- 2008. urtean hirietan bidez erabiltzeko lurzoru artifizializazioa.
- 2009. urtean hirietan bidez erabiltzeko lurzoru artifizializazioa.
- 2010. urtean hirietan bidez erabiltzeko lurzoru artifizializazioa.
- 2011. urtean hirietan bidez erabiltzeko lurzoru artifizializazioa.
- 2012. urtean hirietan bidez erabiltzeko lurzoru artifizializazioa.
- 2013. urtean hirietan bidez erabiltzeko lurzoru artifizializazioa.
- 2014. urtean hirietan bidez erabiltzeko lurzoru artifizializazioa.
- 2015. urtean hirietan bidez erabiltzeko lurzoru artifizializazioa.
- 2016. urtean hirietan bidez erabiltzeko lurzoru artifizializazioa.
- 2017. urtean hirietan bidez erabiltzeko lurzoru artifizializazioa.
- 2018. urtean hirietan bidez erabiltzeko lurzoru artifizializazioa.

3 HIRITARRAREN PARTAIDETZA PARTICIPACION CIUDADANA

Hiritarren parte hartzea eta sensibilizazioa. Partecipación y sensibilización ciudadana. Fomentar la participación ambiental y propiciar la participación ciudadana.

- 2008. urtean hirietan bidez erabiltzeko lurzoru artifizializazioa.
- 2009. urtean hirietan bidez erabiltzeko lurzoru artifizializazioa.
- 2010. urtean hirietan bidez erabiltzeko lurzoru artifizializazioa.
- 2011. urtean hirietan bidez erabiltzeko lurzoru artifizializazioa.
- 2012. urtean hirietan bidez erabiltzeko lurzoru artifizializazioa.
- 2013. urtean hirietan bidez erabiltzeko lurzoru artifizializazioa.
- 2014. urtean hirietan bidez erabiltzeko lurzoru artifizializazioa.
- 2015. urtean hirietan bidez erabiltzeko lurzoru artifizializazioa.
- 2016. urtean hirietan bidez erabiltzeko lurzoru artifizializazioa.
- 2017. urtean hirietan bidez erabiltzeko lurzoru artifizializazioa.
- 2018. urtean hirietan bidez erabiltzeko lurzoru artifizializazioa.

Sostenibilidad en España 2008. (Observatorio de la Sostenibilidad en España)

1.5. ABANDONO EDUCATIVO TEMPRANO

DEFINICIÓN: Porcentaje de personas entre 18 y 24 años que no están escolarizadas y que viven en los estados miembros de la Unión Europea, excluyendo a quienes se encuentran en centros (INE, 0,1 y 2).

RELEVANCIA: El abandono prematuro implica pérdida de capital humano que se traduce en pérdida de productividad y competitividad. La Estrategia de Desarrollo Sostenible de la Unión Europea, marca como objetivo para el 2010 reducir el abandono escolar a un 10%, y el PNR marca el 20% para el 2008, reduciéndose hasta el 15% para el 2010. Referencia a la EDS.

INTERACCIONES: El abandono escolar está relacionado con la estructura del mercado laboral de un país, la valoración que se hace de la educación y la seguridad y las prestaciones y oportunidades que genera.

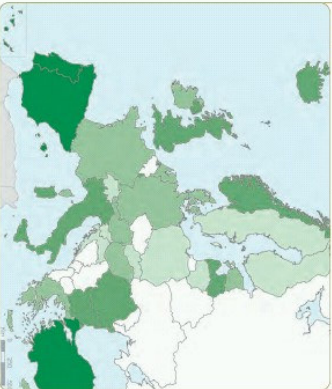
EVALUACIÓN: Las distintas medidas adoptadas en los últimos años para reducir el abandono escolar temprano no han requerido de mayor gasto en educación y de políticas más coherentes y vinculadas con otros aspectos que inciden en la salida del sistema educativo de los jóvenes españoles.

Mapa 1.5.1. Abandono educativo temprano por CCAA.

Parámetro analizado: Abandono educativo temprano. Ambito geográfico: España (CCAA). Fuente: Ministerio de Educación, Instituto de Evaluación.

Mapa 1.5.2. Abandono educativo temprano en Europa.

Parámetro analizado: Abandono educativo temprano. Ambito geográfico: Europa. Fecha: 2007. Fuente: Eurostat.

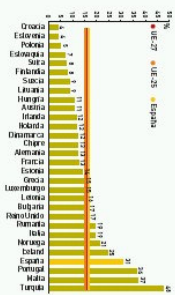
Situación

Las distintas instituciones europeas, en 2001, decidieron hacer de Europa una sociedad basada en la información y conocimiento lo que implicó invertir en capital humano. Una forma de hacerlo es a través de la educación y formación.

Comparación con la UE

En el 2007, España con un 31% se encuentra entre los países con mayores porcentajes de abandono educativo. Le sigue por detrás de Turquía (28%), Malasia (27%) y Portugal (26%), donde el 25-15% y de la UE (15,14,9%) (Figura 1.5.1).

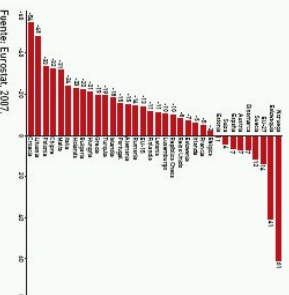
Figura 1.5.1. Porcentaje de abandono educativo temprano en los distintos países de la UE y porcentaje medio en la UE-27. Fuente: UE-15, 2007.

Fuente: Elaboración propia a partir de los datos de Eurostat, 2007.

Aunque, durante el periodo 2000-2007, mientras que en la UE-27, UE-25 y la UE-15 el porcentaje ha tenido una ligera tendencia al descenso, en España ha seguido la tendencia contraria, pasando de 27% en el año 2000 a 31% en el 2007.

Figura 1.5.2. Tasa de conclusión del abandono educativo temprano 2000-2007 en países europeos.

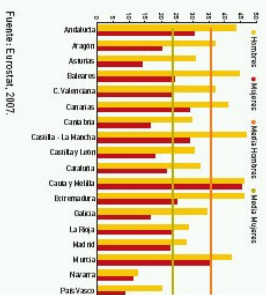
La evolución en los últimos años del abandono educativo temprano muestra fuertes diferencias entre los países europeos. Así, mientras en la mayoría de los países se ha logrado fuertes disminuciones en abandono educativo temprano, como en Croacia, Lituania, Polonia, Malasia e Italia, superando incluso la media de la UE-15 en otros países como Suecia, Finlandia, Países Bajos, Dinamarca, Alemania, así como, surge también en Austria, Suecia, Eslovenia y Noruega.

Análisis regional

En todos las Comunidades Autónomas se recibe el mismo patrón. Las variaciones son las que deberían mayor abandono escolar. Las CCAA con mayores diferencias de dentro en abandono escolar son: Baleares, Castilla-La Mancha y Galicia. Apenas existe diferencia en Ceuta y Melilla.

Estas diferencias regionales se pueden explicar en parte por la estructura del mercado laboral, que demanda personal poco cualificado, es el caso de Baleares, donde sólo el 28% de los jóvenes llega a la Universidad. Frente al 42% de media en España (Fundación Europea Sociedad y Educación, 2007) (Figura 1.5.3).

Figura 1.5.3. Porcentaje de abandono educativo temprano en las distintas CCAA desagregado por género, 2006.

Fuente: Eurostat, 2007.

Evaluación

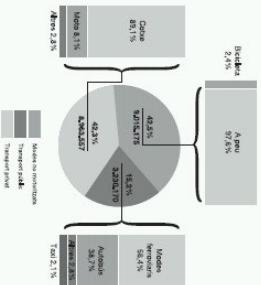
El abandono educativo temprano es especialmente preocupante en España. El objetivo, consistente de la situación, ha requerido una serie de medidas para mejorar el sistema educativo y reducir las tasas de abandono escolar.

Enquesta de mobilitat en dia feiner. (IERMB – Barcelona)

Us dels modes de transport: mode principal

Catalunya

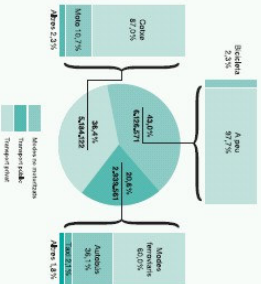
21,2 milions de desplaçaments en dia feiner.
 Modes de transport més utilitzats:
 No motoritzats 42,5%
 Privat 42,3%
 Públic 15,2%

FMB

14,3 milions de desplaçaments a la FMB en dia feiner.

Modes de transport més utilitzats:
 No motoritzats 43,0%
 Privat 38,4%
 Públic 20,8%

Us dels modes de transport: etapes del desplaçament

Catalunya

Desplaçaments multimodalitat 5,4%

Estaron combinats per més d'una etapa i en moltes modalitats. El combinat de més d'un mode de transport, el transport públic és el mode predominant en les principals sistemes modals.

Mode de desenvolupament	Etapes	Porcentaje
A peu	4.271.203	41,5%
Bici/cicla	8.271.203	41,5%
Modos motoritzats no motoritzats	8.271.203	41,5%
Audiència regular	4.271.203	21,1%
Metro	4.271.203	21,1%
FQC	4.271.203	21,1%
Ferri/ Ferries	4.271.203	21,1%
Tramvia	4.271.203	21,1%
Tren	4.271.203	21,1%
Interregional/ Interregional	4.271.203	21,1%
Interurbà	4.271.203	21,1%
Taxi	4.271.203	21,1%
Total transport públic	8.271.203	122%
Carre com a conductor	7.206.346	31,5%
Carre com a ocupant	3.064.857	14,5%
Moto com a conductor	707.704	3,1%
Moto com a ocupant	224.851	0,9%
Preparat / premit	272.229	1,0%
Preparat / premit	272.229	1,0%
Total transport privat	8.032.826	40,2%
Total ETAPES	22.829.203	100,0%
Total DESPLAÇAMENTS	21.208.203	
Total etapes / desplaçaments	1,1	

FMB

Desplaçaments multimodalitat 71%

Estaron combinats per més d'una etapa i en moltes modalitats. El combinat de més d'un mode de transport, el transport públic és el mode predominant en les principals sistemes modals.

Mode de desenvolupament	Etapes	Porcentaje
A peu	6.646.627	41,9%
Bici/cicla	6.646.627	41,9%
Modos motoritzats no motoritzats	6.646.627	41,9%
Audiència regular	4.284.284	30,9%
Metro	4.284.284	30,9%
FQC	4.284.284	30,9%
Ferri/ Ferries	4.284.284	30,9%
Tramvia	4.284.284	30,9%
Tren	4.284.284	30,9%
Interregional/ Interregional	4.284.284	30,9%
Interurbà	4.284.284	30,9%
Taxi	4.284.284	30,9%
Total transport públic	8.284.284	122,0%
Carre com a conductor	4.284.284	29,9%
Carre com a ocupant	97.843	0,7%
Moto com a conductor	54.625	0,4%
Moto com a ocupant	14.232	0,1%
Preparat / premit	114.232	0,8%
Preparat / premit	114.232	0,8%
Total transport privat	5.206.110	28,0%
Total ETAPES	14.090.394	100,0%
Total DESPLAÇAMENTS	14.289.203	
Total etapes / desplaçaments	1,1	

Orígens i destinacions: tipus de fluxos

Catalunya

Partir de la perspectiva d'ambos territoris:

- Interns (intracatalunya): 20,7 milions de desplaçaments, que representen el 97,5%.
- Connexions (entre territoris): 409 milers de desplaçaments, que representen el 2,2%.
- Exteriors (correu amb l'exterior i desplaçaments amb origen i destí fora de Catalunya realitzats per la població catalana que resideix a l'estranger): 59 milers de desplaçaments, que representen el 0,3%.

Tipus de fluxos	Desplaçaments	%
Interns	20.642.627	97,5%
Connexió	409.574	2,2%
Exteriors	59.001	0,3%
TOTAL	21.208.203	100,0%

RMB

Partir de la perspectiva interna:

- Interns (intracatalunya): 12,0 milions de desplaçaments, que representen el 84,0%.
- Connexions (entre zones RMB): 2,0 milions de desplaçaments, que representen el 14,9%.
- Exteriors 242 milers de desplaçaments, que representen el 1,7%.

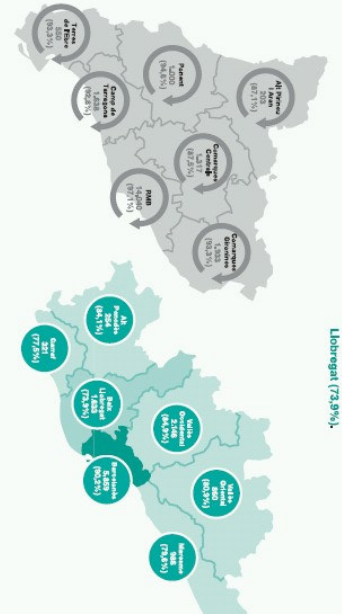
Tipus de fluxos	Desplaçaments	%
Interns	12.070.214	84,0%
Connexió	2.027.748	14,9%
Exteriors	242.255	1,7%
TOTAL	14.289.203	100,0%

Desplaçaments interns als àmbits territorials

Catalunya

L'àmbit territorial amb un major volum de desplaçaments interns és la Regió Metropolitana de Barcelona (14.240 milers de desplaçaments), amb un percentatge del 97,1%.

L'altre principal àrea, amb un percentatge del 87,1%, és l'àrea que presenta un conductor més o menys respecta de seus desplaçaments.

RMB

El 84,6% del total de desplaçaments efectuats per la població general en dia feiner tenen l'origen i la destinació a la mateixa comarca de residència.

La comarca que presenta un grau més elevat d'autocontenidors és el Barcelonès (80,2%). L'altre que presenta un menor grau d'autocontenidors és el Baix Llobregat (73,9%).

